

Vergelijking van het rustpensioenstelsel van de rijksambtenaar met dat van de arbeider

door Gilbert VAN LAETHEM

INLEIDING.

Waarschijnlijk zal men weinig wettelijke regelingen aantreffen waar de wetgever van een dergelijke zin voor variatie heeft laten blijken als in de regeling toepasselijk op het rustpensioen van de ambtenaren in openbare dienst.

Een noodzakelijke beperking in de behandeling van al deze modaliteiten dringt zich op, willen we niet het gevaar lopen te verdwalen in een doolhof van wetten en koninklijke besluiten. De bedoeling van deze studie bestaat er dan in, een poging te ondernemen een beetje structuur te brengen in de regeling van toepassing op de rijksambtenaar *sensu stricto*, t.t.z. op de leden van de ministeriële departementen. Bijgevolg werd geen onderzoek ingesteld naar de pensioenregelen (0) toepasselijk op de zogenaamde speciale korpsen, magistratuur, leden van de Raad van State, leger, rijkswacht enz... op het onderwijs, op de gemeentelijke en provinciale ambtenaren en op de ambtenaren tewerkgesteld in de parastatalen.

Het ware ongetwijfeld boeiend al deze afwijkende statuten betreffende de pensioenregeling aan een vergelijkende studie te onderwerpen en eveneens de vraag naar de noodzaak van deze afwijkingen te stellen. Het is nochtans niet mogelijk, rekening houdend met de omvang van het onderwerp, dit hier verder uit te diepen.

Het onderwerp blijkt dus beperkt tot het rustpensioen van de rijksambtenaar *sensu stricto* en dit in vergelijking met het statuut van de arbeider.

(0) Pensioen : in dit seminarie spreek ik enkel over het rustpensioen, waarbij dit gemakkelijkshalve voor de term « pensioen » aangeduid.

Vooreerst zal ik in 't kort het totstandkomen en de structuur van de regeling, nl. de wet van 1844, behandelen om in verdere hoofdstukken de verschillende facetten van de huidige regeling te belichten.

Het statuut dat aldus behandeld wordt en dat dateert van 1844 kan aanzien worden als de basisregling voor alle ambtenaren in openbare dienst. En ofschoon het in deze vorm slechts toepasselijk is op de rijksambtenaren *sendu stricto*, t.t.z. 100.000 personen of 1/5 van de in de openbare diensten tewerkgestelden, zijn de verschilpunten van de overige stelsels slechts als lichte afwijkingen te beschouwen van deze reglementering.

Bij de behandeling van het onderwerp baseer ik mij uitsluitend op wetteksten en parlementaire verslagen aangezien de categorie van de rijksambtenaren nergens behandeld wordt wat betreft zijn pensioenregeling. Wellicht is de reden hiervan te vinden in het feit dat men pensioenstelsels steeds bespreekt in het kader van sociale zekerheid, terwijl de pensioenen van de staatsambtenaren daarin geen plaats vinden en ook nergens concreet zijn ondergebracht.

Het is nochtans zo dat op dit ogenblik het onderscheid privé-openbaar op velerlei gebied heel wat vager wordt, zodat men terecht de vraag kan stellen naar de noodzaak van een onderscheid in pensioenregeling tussen de werknemer, tewerkgesteld in de staatsonderneming en deze van een privéonderneming.

In functie van deze probleemstelling zal ik nu het onderwerp verder uitdiepen. De klemtoon zal hierbij vooral gelegd worden op het statuut van de rijksambtenaar.

HOOFDSTUK I

HISTORISCH OVERZICHT

De basiswet die een regeling bevat voor het rustpensioen van de ambtenaren dateert van 21 juli 1844. Deze wetgeving heeft een einde gemaakt aan de bestaande verscheidenheid en een eenheid tot stand gebracht. Nochtans is deze pensioenregeling niet te danken aan de vindingrijkheid van onze wetgever : men heeft enkel de vroegere wetgeving van het Franse en het Hollandse regime, waarin ook pogingen werden ondernomen om een eenheid te bekomen, in grote lijnen overgenomen.

Tijdens het Franse regime werd de pensioenregeling uitgewerkt door

de wet van 22 augustus 1790. De oorspronkelijke regeling voorzag een pensioen ten laste van de Staat. Dit pensioen bekwam men op de leeftijd van 50 jaar en na 30 jaar dienst ; het pensioen was bepaald op $\frac{1}{4}$ van de laatste wedde ; ieder jaar boven de 30 jaar dienst gaf recht op een progressieve verhoging van $\frac{1}{20}$ van de resterende $\frac{3}{4}$ van de bezoldiging, zodat na 50 jaar dienst het pensioen gelijk was aan de wedde. Weldra diende de rechthebbende zelf een gedeelte van de pensioenlast te dragen opdat de Staat financieel zou ontlast worden. Er werden kassen opgericht en de hierboven vermelde voordelen verminderd. In principe gold dit stelsel enkel voor de weinig bemiddelde ambtenaren, de anderen ontvingen enkel eretekens.

Een gelijkaardige regeling vinden we tijdens het Hollands regime, nml. in het Besluit van de Prins der Verenigde Provinciën der Nederlanden van 4-9-1814. Volgens dit besluit werd de opruststelling toegestaan op de leeftijd van 60 jaar en na 40 jaar dienst, behoudens bij gebrekkigheden. Voor 10 jaar werd het pensioen vastgesteld op $\frac{1}{6}$ van de gemiddelde wedde van de drie laatste jaren ; voor ieder jaar boven 10 en onder 40 beliep de verhoging $\frac{1}{60e}$ van dezelfde wedde ; voor 40 jaar en meer kon het pensioen tot $\frac{2}{3}$ van de wedde bereiken. Met dit besluit gebeurde hetzelfde als met de wet van 1790. De Staat kon deze lasten niet dragen. Kassen werden opgericht en de aanvankelijk verleende voordelen meer en meer ingekrompen.

Wanneer na de onafhankelijkheid het probleem van de pensioenregeling opnieuw gesteld werd moest men rekening houden met de grondwettelijke bepalingen dienaangaande. Art. 114 bepaalt dat geen pensioen ten laste van de Staatskas kan worden toegekend dan krachtens een wet.

Na een lange reeks besprekingen kwam de wet van 21 juli 1844 tot stand. Deze regeling, mits de latere wijzigingen, is ook nu nog van kracht. Bij de technische uitwerking heeft men zich, zoals uit de verdere bespreking zal blijken, duidelijk laten inspireren door de Franse en de Hollandse regeling.

Daar waar dus voor de rijksambtenaren onmiddellijk bij de werkgever, de Staat, de verplichting werd gevoeld zijn werknemer een materieel rustig oude dag te bezorgen, ligt het probleem gans anders voor de werknemers in de privésector. Voor zijn oude dag was de werknemer hier totaal op zichzelf aangewezen, in een periode waar elke tussenkomst van de wetgever op dit gebied zeker als een aanslag op de individuele vrijheid zou aanzien worden. Stilaan nochtans heeft zich de evolutie voorgedaan van de individuele verzekering naar een

door de wet gereglementeerde sociale zekerheid, waaronder ook de arbeiderspensioenen ressorteren. Pas in 1900 kan men spreken van een eerste Belgische pensioenwet. De wet van 10 mei 1900 voorzag een stelsel van vrije verzekering, maar met steun van de regering en verplichte subsidiëring door de Staat. In 1924 schakelde men over naar een stelsel van verplichte verzekering. In de daaropvolgende evolutie waar men meer en meer is overgegaan van het kapitalisatiesysteem naar het repartitiestelsel worden belangrijke regelingen voorzien voor de arbeiders in de wet van 21 mei 1955 en deze van 9 augustus 1958, waarbij men het gewaarborgd minimumpensioen heeft ingevoerd.

Vanaf 1-1-1968 heeft men het steeds meer en meer in vraag gesteld onderscheid bediende-arbeider, mits een overgangsperiode, laten vallen op het gebied van de pensioenregeling en aldus werd een eenvormig statuut voor de werknemer tot stand gebracht. De noodzaak van een dergelijke eenheid dringt zich ongetwijfeld ook op in de openbare sektor, doch het is politiek wellicht niet mogelijk, rekening houdend met de verworven rechten van bepaalde groepen, deze stap nu reeds te zetten.

HOOFDSTUK II

STRUKTUUR EN ACHTERGROND VAN DE BASISWET : 21 juli 1844

Het vertrekpunt, dat de Staat dient te zorgen voor de oude dag van zijn werknemers, is steeds volledig aanvaard. Dit blijkt uit de memorie van toelichting waar minister van financiën Mercier in stichtende bewoordingen verklaarde dat « hij die zijn leven aan de dienst van zijn land heeft gewijd, op het einde van zijn loopbaan niet in de steek mag worden gelaten. Een behoorlijk bestaan moet hem verzekerd worden en zelfs indien geen gevoel van menselijkheid de regering deze daad van rechtvaardigheid en bezorgdheid ingaf, zou het belang van een goed bestuur haar deze maatregel tot een plicht maken ». Was men er dus van overtuigd dat de Staat volledig deze verplichting moest ter harte nemen, dan blijkt elders uit het verslag van Malou, dat deze verplichting zich beperkte tot de ambtenaren en dat ze zich niet uitstrekten tot de zorg voor de weduwen en wezen van deze ambtenaren. Vandaar dat, wanneer men verwijst naar de kosteloosheid van de staatspensioenen, er dient gewezen op de afhouding van de wedden belope van 7,5 % ten voordele van de Kas voor weduwen en wezen.

Het pensioen zoals het in de wet van 1844 werd uitgewerkt, kan gezien worden als een voortzetting van de wedde, temeer daar als basis voor de berekening de wedde van de laatste 5 jaar werd genomen.

De basiswet van 1844 had vooral een eenheidsstatuut op het oog waarbij men wou komen tot een globale reglementering van de bestaande toestand.

Naast deze basiswet heeft men dan afwijkende regimes, die later zijn tot stand gekomen en die van toepassing zijn op de zogenaamde speciale korpsen (1), het onderwijs, ambtenaren van provincies, gemeenten en parastatalen.

Er dient hierbij eveneens gewezen op de oprichting van de Rijks-werkliedenkas. Deze kas werd opgericht bij het K.B. van 1 juli 1937. Deze oprichting is juridisch aanvechtbaar, aangezien, volgens de grondwet alleen de wetgever de pensioenregeling kan bepalen. Deze opwerping wordt omzeild door het feit dat men de parlementaire goedkeuring van de subsidies die voor deze kas op de begroting worden voorzien kan aanzien als een bevestiging door de wetgever van de oprichting. Nochtans is deze probleemstelling van vrij theoretische aard. Het belang van deze kas mag niet overschat worden. Slechts een zeer kleine groep uit de ministeriële departementen is er aan onderworpen — ten laste van deze kas waren in 1965 \pm 3.000 pensioenen terwijl ten laste van de Staat \pm 20.000 pensioenen vallen — daarbij dient er op gewezen dat deze personen dikwijls eveneens onder de voorwaarden gesteld door de wet van 1844 vallen.

In een volgend hoofdstuk zal ik nu de verschillende elementen van de wetgeving verder bespreken en dit in vergelijking met het statuut van de arbeider.

HOOFDSTUK III

DE MODALITEITEN VAN HET RUSTPENSIOEN

§ 1. Toepassingsgebied.

Er wordt een pensioen uitgekeerd ten laste van de schatkist aan al wie deel uitmaakt van het algemeen bestuur en bezoldigd wordt door de schatkist. (2)

Twee voorwaarden worden dus gesteld. Vooreerst moet men definitief benoemd zijn, de tijdelijke benoemden en diegenen die op proef zijn aangeworven zijn dus aangewezen op de sociale zekerheid. Daarbij moet de dienst tevens bezoldigd zijn; gratis verschaftediensten worden dus niet in aanmerking genomen.

(1) Magistratuur - gerechtelijke politie - Raad van State - leger - rijkswacht - senaat - kamer - leden van het Rekenhof.

(2) art. 1 wet van 1844.

Wanneer deze voorwaarden vervuld zijn kan men een pensioen genieten ten laste van de Staat. Dit geldt voor :

- 1) Het rijkspersoneel afhankelijk van de uitvoerende, de wetgevende en de rechterlijke macht ;
- 2) de door de Staat bezoldigde bedienaars van de erediensten ;
- 3) het personeel van de organismen van openbaar nut, bedoeld bij de wet van 28 april 1958 ;
- 4) de meeste leden van het personeel van openbaar en privé-onderwijs ;
- 5) het personeel van de autonome instellingen en regieën welke uit een staatsdienst zijn ontstaan (vb. Dienst der scheepvaart, R.T.T.) ;
- 6) het personeel van sommige vroegere Duitse instellingen van de Oostkantons ;
- 7) Sommige personen die een speciaal administratief of sociaal statuut genieten, zoals de provinciegouverneurs en de arrondissementcommissarissen, de afgevaardigden-werklieden bij het toezicht van de steenkoolmijnen, de vrijwillige redders van het bestuur en het zeewezen, de burgerlijke gemilitariseerde werklieden, de loontrekkende militaire werklieden van landsverdediging ;
- 8) het personeel van het door de Staat overgenomen fonds tot delging van de staatsschuld ;
- 9) het personeel van de vroegere instellingen voor sociale verzekeringen van de kantons Eupen-Malmedy ;
- 10) de personen bedoeld bij art. 40 van de wet van 29 mei 1959 (schoolpakt).

Deze opsomming geeft een beeld van het sterk gevarieerde domein waarop de wet van 1844 van toepassing is ; in een verdere evolutie zijn op deze wet dan voor elke groep afzonderlijke specifieke bepalingen ontstaan. Voor onze bespreking nemen wij er de rijksambtenaar uit : de wetgeving zoals ze later evolueerde die op deze categorie van toepassing is, geldt als basiswet voor al de andere groepen.

In de privésector had men voor de fusie van 1967 een even grote verscheidenheid ; de bepalingen van de wet op de arbeiderspensioenen was toepasselijk op alle, in uitvoering van om het even welke arbeidsovereenkomst voor werklieden, in België tewerkgestelde arbeiders, zonder onderscheid van geslacht, nationaliteit of leeftijd met uitzondering van diegenen die van een bijzonder statuut genieten.

Een afwijkende regeling wordt voorzien voor :

1. de bedienden ;
2. mijnwerkers en de ermee gelijkgestelden ;
3. de onder Belgische vlag varende zeelieden ;
4. de gerechtigden van een andere pensioenregeling, ingesteld door of krachtens een wet of een provinciaal reglement.
Hierbij worden dus bedoeld al de burgerlijke ambtenaren die vallen onder toepassing van de wet van 1844 en latere wijzigingen en aanvullingen. In verband met de instellingen van openbaar nut dient er nochtans op gewezen dat aan het arbeiderspensioen eveneens onderworpen zijn, de arbeiders die krachtens hun tewerkstelling geen aanspraak kunnen maken op een door of krachtens een wet of een provinciaal reglement ingestelde pensioenregeling.

Er dient vermeld dat de agenten der openbare besturen die het overeenkomstig hun statuut ingestelde pensioen niet kunnen genieten omdat zij om diverse redenen (afzetting, ontslag enz.) de dienst dezer hebben verlaten, toch voor de in openbare dienst gepresteerde jaren, het arbeiders- of bediendenpensioen kunnen trekken (naargelang het geval), wanneer zij aan de arbeiders- of bediendenregeling de bijdragen hebben betaald.

De noodzaak een financieel evenwicht te behouden in de verschillende stelsels, rekening houdend met de wijziging in de verscheidene kategoriën, heeft de fusie van de stelsels vermeld sub 1-2-3 tot gevolg gehad en dit door het K.B. nr. 50 van 24-10-1967, waarvan het toepassingsgebied zich uitstrekt tot alle werknemers met de restrictie voorzien wat de werknemers bij de Staat betreft.

In de privésector is men vertrokken van een versnippering gegroeid uit privaat initiatief om stilaan over te gaan tot een uniforme regeling van sociale zekerheid. In de openbare sector, was de grondidee van 1844, eenheid voor alle ambtenaren, doch hier is men geëvolueerd naar een grote versnippering waarvan de doelmatigheid en de billijkheid zeer sterk kan in vraag gesteld worden.

§ 2. Toekenningsvoorwaarden.

Wil een ambtenaar in aanmerking komen voor een pensioen ten laste van de Staat, dan dient hij te voldoen aan twee voorwaarden, nml. er wordt van hem vereist dat hij een bepaalde leeftijd heeft bereikt (A) en dat hij tevens een zeker aantal jaren dienst op zijn actief heeft (B).

A. Leeftijdsgrens.

Als algemene regel voor de staatspensioenen geldt, dat een pensioen kan verleend worden op 65 jarige leeftijd (3). Bij de vaststelling van deze leeftijdsgrens is in de discussie nergens voorgesteld een onderscheidt hierin te maken voor de mannelijke en de vrouwelijke gerechtigden, zoals dit wel het geval is in de privésector.

Dit is wellicht te verklaren door het feit dat de vrouwelijke personeelsleden, die trouwens tot heel wat ambten niet worden toegelaten ondanks art. 6 G.W., eerder als rari nantes het rijksambtenarenkader op dat ogenblik kleur geven, zodat dit probleem zich ook niet stelde voor de commissieleden. Dat op dit ogenblik de privésector dit onderscheidt ten gunste van de vrouw nog niet kent is slecht in overeenstemming te brengen met een vrij algemene strekking de vrouwelijke werknemer op elk gebied op dezelfde wijze te behandelen als haar mannelijke collega, en is niet meer houdbaar nu blijkt dat ook de sterftcijfers in het voordeel van de vrouw uitvallen. Niet alleen is de ambtenaar op 65 jarige leeftijd pensioengerechtigd, hij wordt tevens van ambtswege op rust gesteld (4). Nochtans heeft men voorzien dat bijzondere goede ambtenaren in dienst kunnen worden gehouden, bij besluit van de Ministerraad, voor de duur van één jaar (5). Tevens wordt de ambtenaar die op 65 j. leeftijd nog geen 10 j. anciënniteit telt tot op dit ogenblik in dienst gehouden.

In de privésector kent men geen verplichte opruststelling, tenzij dit zou blijken uit de afgesloten arbeidsovereenkomst. Wanneer men het pensioen op een latere leeftijd aanvraagt, geldt elk supplementair jaar als 1/45e voor de berekening van het pensioen.

Op deze algemene regel van het pensioen bestaan enkele uitzonderingen. De ambtenaar kan zijn pensioen bekomen op elke leeftijd, zo hij onbekwaam is zijn dienst verder te zetten wegens gebrekkigheid en hij 10 jaar dienst heeft (6). Er wordt eveneens geen leeftijdsgrens gesteld wanneer men onmogelijk zijn ambt verder kan uitoefenen en wanneer de gebrekkigheid voortvloeit uit de uitoefening van zijn ambt en men 5 jaar dienst heeft (7). Tenslotte wordt in een derde geval eveneens geen voorwaarde van leeftijd gesteld nml. wanneer men kwetsuren of ongevallen opgelopen heeft in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van het ambt en wanneer men hier-

(3) art. 1 wet van 1844.

(4) art. 1 K.B. 12 mei 1927.

(5) art. 3 K.B. 12 mei 1927.

(6) art. 3 wet van 1844.

(7) art. 4 wet van 1844.

door niet meer in staat is zijn ambt verder te zetten of het later te hervatten (8). De wet van 14-2-1961, de zogenaamde Eenheidswet heeft een sterke reglementering ingesteld voor deze vervroegde op-pensioenstelling teneinde misbruiken tegen te gaan. Het betreft nochtans slechts de personen die in dienst zijn gekomen na 31-12-1960. Voor deze ambtenaren kan een voortijdig pensioen wegens gezondheidsredenen of lichamelijke ongeschiktheid slechts tijdelijk toegestaan worden voor de duur van 1 jaar. De toestand zal elk jaar opnieuw onderzocht worden en het tijdelijk pensioen wordt pas definitief de 1e van de maand die volgt op deze waarin men 65 j. wordt of na het 5e onderzoek. Een definitief pensioen om gezondheidsredenen kan slechts verkregen worden in zeer ernstige gevallen en de vaststelling van de ongeschiktheid geschiedt door de administratieve gezondheidsdienst, verbonden aan het ministerie van volksgezondheid (10).

Een vervroegde pensioensaanvraag in een ander geval dan de hierboven vermelde is niet mogelijk in tegenstelling met de privésector waar vervroegd pensioen mogelijk is, voor de man vanaf 60 j., voor de vrouw vanaf 55 j. In dit geval wordt het pensioen verminderd met 5 % per anticipatiejaar.

B. De Diensten.

Voor de rijksambtenaren geldt als algemene voorwaarde voor het pensioen 30 jaren dienst (11). Alleen de bezoldigde dienst in vast benoemd verband komt in aanmerking.

Hierop bestaan enkele uitzonderingen, gebaseerd op de verdere arbeidsongeschiktheid wegens ongevallen :

10 dienstjaren volstaan wanneer men naar aanleiding van een gebrekkigheid niet meer in staat is zijn ambt verder waar te nemen (12) ;

5 jaar wordt vereist wanneer men niet meer in staat is zijn werk verder te zetten en wanneer de gebrekkigheid voortvloeit uit de uitoefening van het ambt (13) ; tenslotte heeft de duur van de gepresteerde diensten helemaal geen belang wanneer de kwetsuren of ongevallen, opgelopen in de uitoefening of naar aanleiding van de uitoefening van zijn ambt, hem niet meer toelaten zijn ambt verder te zetten of te hervatten (14). In verband met de vaststelling van de arbeidsongeschikt-

(8) art. 5 wet van 1844.

(9) K.B. 18 april 1967.

(10) art. 117 §1 en 2 wet van 14-2-1961.

(11) art. 1 wet van 1844

(12) art. 3 wet van 1844.

(13) art. 4 wet van 1844

(14) art. 5 wet van 1844.

heid gelden de voorwaarden gesteld door de Eenheidswet (cfr. supra) voor personen in dienst getreden na 31-12-1960.

Een tweede uitzonderingsregeling is voorzien door K.B. 12 mei 1927, voor de ambtenaar die de leeftijdsgrens heeft bereikt zonder een voldoende aantal jaren dienst te tellen. In dit geval wordt hij, indien hij nog geen 10 jaar dienst telt in dienst gehouden totdat hij deze anciënniteit heeft bereikt. Indien hij 10 jaar dienst telt, wordt hij ter beschikking gehouden met een wachtgeld totdat hij de anciënniteit bereikt heeft, welke vereist is om het pensioen te bekomen of totdat hij wegens fysische redenen ongeschikt wordt verklaard.

De vraag stelt zich nu welke diensten en in welke mate ze in aanmerking komen voor de 30 jaar.

Als algemene regel geldt dat in aanmerking worden genomen, de burgerlijke diensten volbracht sedert 19-jarige leeftijd naar aanleiding van benoemingen gedaan ter uitvoering van wetten of uitgaande van de regering en bezoldigd door de schatkist (15).

Bij de berekening van de duur van de diensten dienen enkele speciale modaliteiten aangestipt.

Zo wordt een speciale regeling toegepast op bepaalde oorlogsomstandigheden. De tijd van wegvoering of van gevangenhouding, wegens vaderlandsliefde of wegens weigering bij de uitoefening van zijn ambt de Duitse overheid te gehoorzamen wordt dubbel gerekend (16).

Het bewijs van deze periode mag geleverd worden met alle rechtsmiddelen, door het voorleggen van uittreksels van vonnissen inzake oorlogsschade, door getuigschriften van de gemeenteoverheid, verdedigers voor Duitse rechtbanken en medeveroordeelden of -gevangenen, alsook door het bewijs van hechtenis (K.B. 25-9-1923).

De tijd buiten de normale dienst doorgebracht wordt eveneens gevaloriseerd. Zo telt de periode tijdens de weerstand bij de sluikpers doorgebracht voor het pensioen (17), evenals de duur van de opdracht van het staatspersoneel bij het Belgisch commissariaat voor repatriëring, opgericht krachtens K.B. van 30-3-1939 (18). Dezelfde regeling geldt voor de periode bij de gewapende weerstand doorge-

(15) art. 6 wet van 1844, gewijzigd bij art. 1 § 2 van de wet van 17-2-1849 en art. 1 van de wet van 3 juni 1920.

(16) art. 6, 2e lid wet van 1844.

(17) wet van 1-9-1945.

(18) Besluitwet van 17-10-1944.

bracht (19) alsook voor de tijd dat men inlichtings- of aktieagent was (20).

Nochtans kan men deze tijd niet dubbel laten gelden door te stellen dat intussen ook de diensten uitgeoefend in het burgerlijk ambt zouden verder lopen. De wet van 24 april 1958 voorziet immers dat de personen van wie erkend wordt dat zij aanspraak mogen maken op een rustpensioen ten laste van de schatkist en die diensten laten gelden, bewezen bij de gewapende weerstand, geacht worden voor de duur van bedoelde diensten hun burgerlijke functiën te hebben onderbroken.

Naast deze uitzonderingstoestanden doen zich ook heel wat ontwikkelingen voor bij het verloop van de loopbaan in normale omstandigheden. Een eerste probleem dat zich hierbij stelt is de vraag naar de geldigheid bij de berekening van de diensten van de prestaties geleverd in tijdelijk dienstverband vooraleer er een vaste benoeming was, zoals vereist door de wet.

In een beperkt aantal gevallen werd deze toestand uitdrukkelijk geregeld. Zo neemt men in aanmerking de periode van de diensten vervuld door de bij besluit benoemde tijdelijke helpers van bruggen en wegen (21).

Een zelfde regeling is voorzien voor de ambtenaren die onder het bestuur van het ministerie van landsverdediging ressorteren en als tijdelijk personeelslid of op proef in dienst zijn getreden en die achteraf een naar de vorm regelmatige aanstellingsbrief bekwamen (22).

Tenslotte bestaat er eveneens een dergelijke regeling voor de personeelsleden van het departement van financiën die met ingang van 19 jaar in hoedanigheid van aangenomen schrijver een niet door de Staat bezoldigde proeftijd hebben doorgemaakt vóór hun benoeming in vast verband.

Dit probleem stelt zich eveneens voor heel wat personen die langs speciale oorlogsorganismen in de vaste kaders zijn binnengekomen. Hiervoor bestaan ook enkele specifieke regelingen waarbij voor sommige instellingen althans, de tijd vervuld in deze organismen, in aanmerking wordt genomen voor effectieve diensttijd.

Een algemene regeling nopens de periode doorgebracht in tijdelijk dienstverband bestaat er op dit ogenblik echter niet. Door een K. B.

(19) art. 9 wet van 19-9-1945.

(20) art. 10 besluitwet van 16-2-1946.

(21) K.B. van 5-11-1868.

(22) K.B. van 21-11-1893.

van 10 maart 1961 werd weliswaar een regeling ingevoerd, doch dit K.B. werd vernietigd door de Raad van State omdat deze regeling was tot stand gebracht buiten de syndikale raad van advies om (23). Dit K.B. liet toe de tijdelijke dienstjaren in aanmerking te nemen voor de 30 j door 'n techniek toe te passen, waarbij door de ambtenaar de voor die periode gestorte sommen aan erkende kassen aan de Staat zouden overgemaakt worden. Op dit ogenblik is er een wetsontwerp dat nog ruimere mogelijkheden laat, aanhangig. Dit ontwerp werd in de loop van 1966 door de senaat goedgekeurd; in de kamer werden enkele amendementen aangebracht zodat het geheel terug naar de senaat moet. Een recent voorstel is dit van 23 december 1967 waarbij het protocol voor de sociale programmatie in openbare dienst de valorisatie voorziet van de studietijd van de houders van een diploma van minstens drie jaar post-secundair onderwijs, zodat ze een volledige loopbaan voor hun pensioen kunnen laten gelden.

Naast dit probleem dat zich stelt bij het begin van de loopbaan van de ambtenaar dient nu het verder verloop ervan te worden onderzocht. De ambtenaar kan zich in drie toestanden bevinden : de dienstactiviteit, de non-activiteit en de disponibiliteit (24).

De jaren van dienstactiviteit tellen gewoon enkelvoudig mee. In verband met de non-activiteit wordt niet in aanmerking genomen de tijd van verlof langer dan 1 maand gedurende 1 jaar, behoudens geval van ziekte, met dien verstande dat de tijd boven de maand niet in aanmerking wordt genomen. Dit betreft de non-activiteit door toedoen van de werknemer. Anders is het wanneer deze in non-activiteit wordt gesteld : dit wordt geregeld door de wet van 24-12-1953.

In dat geval wordt de tijd in non-activiteitsstelling doorgebracht als werkelijke diensttijd gerekend; de activiteitswedde, die ze genoten zouden hebben, waren ze in dienst gebleven, wordt eventueel in aanmerking genomen voor het vormen of aanvullen van het weddegemiddelde dat tot de pensioengrondslag dient. Dit pensioen zal nochtans verminderd worden met het bedrag van de renten, dat overeenkomstig de wetten op de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom, mocht gevormd zijn uit hoofde van een gedurende het non-activiteitstijdvak uitgeoefend beroep.

De tijd van een definitief uitgesproken schorsing in de functiën welke ook de duur zij, wordt eveneens niet meegeteld.

(23) Raad van State 26 april 1963 (R.W. 1963 kol. 95).

(24) art. 98 van het K.B. van 2-10-1937, gewijzigd bij K.B. van 1963-1964.

Tenslotte heeft men de toestand van disponibiliteit. De ambtenaar kan in deze toestand gesteld worden wegens :

1. ontstentenis van betrekking of ambtsontheffing ;
2. wegens bijzondere opdracht ;
3. wegens ziekte of gebrekkigheid waaruit geen definitieve dienstongeschiktheid ontstaat, maar die aanleiding geeft tot langere afwezigheid dan voor verlof wegens ziekte of gebrekkigheid ;
4. wegens een persoonlijke reden (26).

In de eerste drie gevallen kan een wachtgeld worden verleend (27). De tijd doorgebracht in disponibiliteit met een wachtgeld wordt als werkelijke dienst gerekend, terwijl het geval van disponibiliteit om persoonlijke redenen niet wordt in aanmerking genomen (28).

Als een nota bij het probleem van de diensten stelt zich de vraag naar een gemengde loopbaan. Deze loopbaan dient hier gezien als gedeeltelijk bij de Staat doorgebracht en gedeeltelijk in de privé-sektor. Indien men de nodige dienstjaren voor een staatspensioen op zijn aktief heeft kan men samen met het rustpensioen ten laste van de Staat een bijkomend pensioen wat betreft de diensten in de privé-sektor trekken. Ingeval nochtans een arbeider of bediende geen recht op een rustpensioen ten laste van de Staat wegens zijn bewezen diensten, hetzij omdat hij de wettelijke voorwaarden niet vervult, hetzij omdat hij onder de toepassing valt van een der vervalbepalingen bij de desbetreffende wetgeving, voorziet de wet de overdracht door de Staat aan de kassen, van een som gelijk aan het bedrag van de wettelijke werknemers- en werkgeversbijdragen die zouden ingehouden zijn ware de betrokkene tijdens zijn diensten bij de Staat onderworpen geweest aan het pensioenregime van de maatschappelijke zekerheid. Deze overdracht moet slechts geschieden van het ogenblik af dat de arbeider of de bediende zijn recht op het pensioen van het regime van de maatschappelijke zekerheid mag laten gelden (29).

Concluderend kunnen we dus wat de diensten betreft zeggen dat, rekening houdend met al de hierboven vermelde modaliteiten, de wetgever een periode van 30 jaar dienstaktiviteit, bezoldigd door de

(25) K. B. van 23-6-1849, gewijzigd bij K.B. van 18-3-1852, 21-4-1867 en 15-1-1898.

(26) art. 108 K.B. van 2-10-1937, gewijzigd bij K.B. van 16-3-1964.

(27) art. 110 idem.

(28) wet van 17-2-1849, aangevuld bij K.B. 15-10-1934.

(29) wet van 21 mei 1955 voor de arbeiders.

wet van 12-7-1957 voor de bedienden.

Staat, vereist en dit tussen de leeftijd van 19 tot 65 jaar.

Alhoewel in de privésector niet een minimum aantal jaren dienst wordt vereist geldt ook hier de duur van de loopbaan als basis voor het pensioen. Hierbij stelt zich dan ook de zware opgave van het bewijs van de loopbaan tijdens dewelke de werknemer vaak verschillende werkgevers heeft gehad. Vandaar dat de wetgever hier ook een vermoeden heeft ingelast in bepaalde gevallen of anders een ruime bewijsmogelijkheid heeft gelaten, waarbij men niet verder teruggaat dan 1926. Deze problematiek stelt zich niet in de openbare sector waar het principe van de vastheid van betrekking voor de werknemer een zekerheid is voor een regelmatige ambtsuitoefening.

§ 3. — Het bedrag.

Het quantum is bij de wet vastgesteld ; de determinerende factoren hierbij zijn het bedrag van de wedde en de duur van de diensten. De normale regeling ziet er uit als volgt : men neemt als vertrekpunt de gemiddelde wedde, welke de belanghebbende gedurende de laatste vijf jaren heeft genoten en elk jaar dienst heeft $1/60^e$ van dit gemiddelde als rustpensioen voor gevolg (30). Voor bepaalde diensten nochtans die door de wet zijn opgesomd geeft elk jaar dienst $1/50^e$ van het gemiddelde als rustpensioen.

Hieruit blijkt dat de staatsambtenaar een vrij voordelig statuut heeft, aangezien men enkel rekening houdt met de laatste vijf dienstjaren, t.t.z. de jaren waarin de ambtenaar de hoogste wedde geniet, aangezien men in staatsdienst ongeacht zijn initiatiefname of werklust door oud te worden eveneens beter betaald wordt.

In de privésector brengt de berekening heel wat moeilijkheden met zich, aangezien hier de wedde van de ganse loopbaan dient onderzocht. Daarbij neemt men als basis een percent van het gemiddelde nml. 75 % voor de gezinspensioenen en 60 % voor de alleenstaande.

Het pensioen wordt dan verkregen door $1/45^e$ van dit gemiddelde per dienstjaar voor de man aan te rekenen en $1/40^e$ voor de vrouw. Het feit dat men het loon van de volledige loopbaan als basis neemt heeft hierbij voor gevolg dat men beroep moet doen op allerlei technieken om dat samen te stellen ; zo geldt als basis naar gelang van de periode een werkelijk, een fiktief en een forfaitair loon .

Naast het feit dat deze wijze van berekening veel ingewikkelder is zien we dat enerzijds men in de beide sectoren dezelfde procenten voorziet, terwijl anderzijds het bedrag waarop men dit procent toepast

(30) art. 8 van de wet van 1844, gewijzigd bij art. 1 § 3 van de wet van 17-2-1849 en art. 1 van de wet van 10-1-1866.

anders wordt samengesteld. Wat het procent betreft, was men van oordeel dat de niet-werkende ambtenaar niet de volledige wedde diende verder te genieten aangezien hij minder uitgaven heeft.

Vandaar nam men als noemer zestig, terwijl de teller maximaal 45 beloopt, wat dus ongeveer een verhouding is van 75 %. Deze redenering werd eveneens overgenomen in de privésector.

Daarentegen staat het belangrijk verschil tussen de twee stelsels voor de berekening van het bedrag waarop dit percent wordt toegepast.

In de openbare sector het gemiddelde van de laatste vijf jaar, de best betaalde dus, in de privésector, het totale weddegemiddelde. Dit duidt er wel op dat de beide stelsels verschillend geïnspireerd zijn. Voor de ambtenaar betekent de pensioenuitkering de voortzetting van zijn grootste wedde verminderd met het bedrag dat hij als niet actief persoon niet nodig heeft (nml. $1/4$). Hier vinden we de idee terug van het behoud van een verworven levensstandaard.

Voor de gewone werknemer, neemt men als basis de verdiensten van de totale loopbaan. Zonder naar de verworven loonshoogtepunten te kijken gaat men onderzoeken wat de werknemer nodig gehad heeft om te kunnen leven, abstractie makend van het feit dat hij een hogere standaard heeft bekomen tijdens een bepaald aantal gunstige jaren. Men wil zijn gemiddelde status en niet zijn gunstigste status verder waarborgen.

Het onderscheid is wel te verklaren omwille van de historische groei van deze twee stelsels doch dit mag geen fundering zijn voor het verder behoud ervan. Doch wanneer men een oplossing zoekt staat men steeds voor het probleem dat men politiek niet mag raken aan verworven rechten, zodat er steeds een aanpassing dient te geschieden in de richting van het meest gunstige statuut.

Als berekeningsgrondslag de vijf voordeligste jaren van de arbeider nemen, zal ongetwijfeld zware financiële implicaties met zich brengen, die dit praktisch onmogelijk zullen maken. Daarenboven zou dit in de praktijk heel wat moeilijkheden veroorzaken. Het hoogste loon verdient de arbeider niet op het einde van zijn loopbaan, maar wel tussen zijn 40e en 50e levensjaar.

Daarbij zal deze periode zich anders situeren, naargelang van het soort arbeid dat men verricht. Tenslotte kan men de fundamentele vraag stellen of de sociale zekerheid zover dient te gaan, dat ze de gunstigst verworven levensstandaard dient te behouden op het ogenblik dat het individu hiertoe niet meer in staat is.

Een dergelijke optie nemen voor de sociale zekerheid, waarbij men deze gaat aanzien als een instelling die de verzekerde zijn deel moet

waarborgen in de stijgende welvaart, leidt haar ver af van de uitgangskonceptie van 1944, nml. de idee van het « vitaal minimum », gebonden aan de tijd waarin men leeft.

Wil men de sociale zekerheid beperken tot de verzekering van een redelijke basisinkomen en vooral voor die categorie van personen die er nog niet van genieten, wat naar mijn mening toch haar taak is, dan dient men de berekeningsgrondslag van de ambtenaar niet in de privé-sektor over te nemen.

Anderzijds kan men ook de verworven rechten in de openbare sektor niet verminderen. De mogelijkheid om een volledig eenvormig statuut te bekomen zal dan ook wat de berekening betreft, zeer moeilijk te bereiken zijn.

Op de algemene regel van de berekening van het rustpensioen van de rijksambtenaar bestaat een uitzondering ingeval van verwondingen en gebrekkigheden die een vervroegd pensioen tot gevolg hebben (cfr. supra). In dit geval wordt het pensioen vastgesteld op 25 % van de laatste wedde, vermeerderd met 1/60e van de laatste wedde per 5 jaar dienst boven de vijf.

Indien de belanghebbende ter gelegenheid van het ongeval blijk heeft gegeven van moed of van buitengewone toewijding dan mag het pensioen worden opgevoerd tot 1/3e van de wedde (31).

Een bedragsvermindering werd voorzien door de Eenheidswet voor de vervroegde pensioenen die werden bekomen na 31-12-1960.

In dat geval wordt het pensioen met 7 % verminderd tot op het einde van de 1e maand die volgt op deze waarin men 65 jaar wordt.

De opbrengst van deze vermindering diende ter bijkomende financiering van de overlevingspensioenen.

Een speciale regeling geldt eveneens voor de diplomatieke en consulaire agenten, de berekening wordt voor deze kategoriën uitgevoerd op de ganse wedde (32).

Naast de gewone vaststelling van het pensioenbedrag heeft de wetgever maxima en minima vastgesteld.

Wat het maximum betreft mag geen enkel pensioen hoger liggen dan 75 % van de wedde die als grondslag voor de uitkering heeft gediend (33). Als absoluut maximum werd gesteld een nominaal bedrag

(31) art. 9 wet van 1844, gewijzigd bij art. 1 § 3 wet van 17-2-1849 en art. 1 wet van 10-1-1886.

(32) art. 11 wet van 1844, gewijzigd bij art. 1 van de wet van 3-6-1920 en art. 1 wet van 6-3-1925 en art. 2 wet van 29-7-1926.

(33) art. 35 van de wet van 1844, zoals later gewijzigd.

gelijk aan 75 % van de wedde van de secretaris-generaal van een departement, dit zal van toepassing zijn zo men gelijktijdig meerdere functies heeft uitgeoefend (34). Deze verhoudingen worden op 90 % gebracht in geval er bonificaties wegens nationale erkentelijkheid worden meegeteld.

In geval van arbeidsongeval en daaruitvoortvloeiend vroegtijdig pensioen wordt het maximum berekend op de laatste wedde.

De bepaling van het minimum geschiedt door de verwijzing naar de privésector. Het maandelijks rustpensioen mag niet lager zijn dan het gewaarborgd maandelijks minimum bedrag dat in het raam van de sociale zekerheid gewaarborgd wordt aan de werklieden en de bedienden met een volledige loopbaan. Deze minima worden aangepast zoals de bedienden- en arbeiderspensioenen. Daarbij moeten de gepensioneerden een aanvraag doen om te kunnen genieten van al de pensioenen en pensioensdelen waarop ze kunnen aanspraak maken. Dat bedrag wordt afgetrokken van het gewaarborgd minimum, zelfs als de uitbetaling ervan geschorst is uit hoofde van een winstgevende bedrijvigheid die door de betrokkene werd uitgeoefend (35).

§ 4. — De toestand tijdens het pensioen.

Voor de periode gedurende dewelke men een pensioen geniet, stellen zich drie problemen. Vooreerst dient nagegaan in hoeverre de gepensioneerde nog een verdere activiteit mag uitoefenen of bijkomende vergoedingen innen ; het betreft dus het probleem van de cumulatie. Vervolgens stelt zich de vraag naar een mogelijke aanpassing van de pensioenen aan de variërende weddeschalen, de perekwatie. Tenslotte dient nagegaan in welke gevallen men het pensioen kan verliezen.

A. — CUMULATIE.

Waar in de privésector het verderzetten van een beroepsactiviteit sterk wordt beperkt door het K.B. van 9-2-1967, is dit niet het geval voor het rijksperoneel. De idee die aan de regeling van de privésector ten grondslag ligt is dat enerzijds een gewoon verderzetten van een beroepsactiviteit niet te verrechtvaardigen is op een ogenblik dat men de pensioenvergoeding verkrijgt terwijl hierdoor eveneens de arbeidsmarkt zou ontredderd worden, en dat anderzijds een volledig verbod elke verdere activiteit uit te oefenen sociologisch niet te verantwoorden is.

Alhoewel men dezelfde redenering kan toepassen voor de ambtenaar, die na zijn staatscarrière nog een bloeiende loopbaan kan aan-

(34) art. 19 wet van 2-8-1955.

(35) wet van 27 juli 1962, gewijzigd bij de wet van 12-4-1965.

vangen in de privésector, wordt een beperking van de winstgevende bedrijvigheid nergens voorzien. De rijksambtenaar houdt dus enkel op het ambt uit te oefenen waarvan de diensten in aanmerking genomen worden voor de berekening van zijn pensioen (36).

Sommige wettelijke bepalingen hebben evenwel tot doel de cumulatie te beperken van een rijkspensioen met andere pensioenen of wedden ten laste van de openbare diensten.

Zo is de cumulatie van een rustpensioen, dat geen militair anciënniteitspensioen is, met een wedde ter bezoldiging van een loopbaanbetrekking in provincie, gemeente, verenigingen van gemeenten, openbare instellingen, inrichtingen van openbaar nut, instellingen onder controle van de Staat, onderwijs door de Staat gesubsidieerd en een dienst vergoed door de koloniale schatkist verboden (37).

In dat geval wordt de betaling van het pensioen geschorst; eens de nieuwe functie stopgezet, kan de persoon op basis van die diensten op geen pensioen aanspraak maken, wel wordt de betaling van het eerste pensioen hersteld, tenzij het verlies van het pensioenrecht, bij het verstrijken van de nieuwe functies het gevolg is van ontslag of afzetting.

De bovengenoemde cumulatie is nochtans toegelaten als de wedde van de nieuwe functie lager is dan de laatste getrokken wedde in de functie die tot de pensioenverlenging heeft aanleiding gegeven, maar slechts ten belope van de laatstbedoelde wedde. Dus een cumulatie kan maximum oplopen tot het bedrag van de wedde die men verdiende op het ogenblik van de oppensioenstelling, wat toch nog zeer voordelig is.

In geval van vermindering gebeurt deze op het pensioen. Een cumulatie van pensioenen en wedden ten bezware van de schatkist is slechts geoorloofd tot het hoogste globaal inkomen, gevormd door pensioenen en wedden, die de belanghebbende genoot toen hij werkelijk ophield één van de opgegeven ambten uit te oefenen.

Als absoluut maximum geldt de maximumwedde van een sekretaris-generaal van een ministerie of het bedrag van het pensioen zo dit hoger ligt (38).

Naast de cumulatie van wedden en pensioenen geldt er eveneens een beperking in geval van cumulatie van pensioenen.

(36) wet van 20 maart 1958.

(37) art. 19 §2 wet van 2-8-1955.

(38) art. 8 wet van 20 maart 1958.

Bij een cumulatie van een pensioen ten laste van de Staat en een pensioen ten laste van gemeente, provincie, instellingen van openbaar nut, onderwijsinrichtingen door de Staat gesubsidieerd of ten laste van de koloniale schatkist geldt eveneens als plafond de maximumwedge van de sekretaris-generaal of het bedrag van het hoogste pensioen. Voor dit maximum komen niet in aanmerking, pensioenen toegekend wegens invaliditeit, pensioenen verbonden aan militaire orden en renten wegens frontstrepen. De vereiste verminderingen worden uitsluitend op de pensioenen ten laste van de Staat toegepast (39). Cumulatie van pensioenen ten laste van de schatkist is mogelijk wanneer de ambtenaar afzonderlijke ambten heeft uitgeoefend.

Deze ambten, hoelang ook uitgeoefend, blijven onafhankelijk van elkaar voor het tijdstip van de opruststelling te bepalen evenals voor de berekening van het pensioen waarop de ambtsuitoefening recht kan geven. Een afzonderlijk ambt, is een ambt waaraan een eigen bezoldiging is verbonden. Op voordracht van de minister tot wiens bevoegdheid het verlenen van het pensioen behoort, kan de koning echter om bijzondere redenen beslissen, dat twee ambten met eigen bezoldiging geen afzonderlijke ambten zijn (40).

Uit deze cumulatierегeling blijkt dat er wel beperkingen voorzien zijn ingeval er een bijkomende vergoeding is, voortkomend uit de openbare sektor, doch dat voor de activiteit van de ambtenaar in de privésector nergens enige beperking is gesteld.

B. Perekwatie.

De perekwatie heeft als doel het nominaal bedrag van de pensioenen aan te passen aan de evolutie van de wedden van het personeel in openbare dienst. Dikwijls ging deze aanpassing gepaard met vertraging en was ze weinig volledig. Daarbij stelden zich ook moeilijkheden bij de wijziging in de oude graden. Daarom heeft men vanaf 1962 overgeschakeld van de band tussen vroegere dienst en pensioen, toegepast onder een bestendige perekwatie, naar de forfaitaire vaststelling van het bedrag in functie van de weddeschaal en het nationaal inkomen. Deze omschakeling heeft geleid tot een onderscheid tussen de pensioenen vóór de regeling van 1-9-1962 en deze erna.

Pensioenen welke zijn ingegaan vóór 1-9-1962 (datum waarop met terugwerkende kracht een algemene herziening van de door de Staat uitgekeerde weddelschalen inging) worden als volgt aangepast.

(39) art. 9, 10, 11 van de wet van 20 maart 1958.

(40) art. 3 wet van 20 maart 1958.

- Op 1-7-1962 werd het nominaal bedrag, vermenigvuldigd met een koëfficiënt gevormd door de verhouding tussen de met 10 % verhoogde maximumwedde die voortspuit uit de meest recente weddeschalen van kracht op 1-1-1951 en de maximumwedde van de weddeschaal, die als basis diende voor het pensioen of voor de laatste herziening ervan.
- Op 1-1-1964 (datum van de nieuwe herwaardering van de weddeschalen) volgde er een verhoging van 3 %.
- En vanaf 1-1-1964 werd, bij de herziening van al de wedden van openbare diensten, aan elk pensioen een perekwatiekoëfficiënt toegekend.

Dit koëfficiënt wordt, na raadpleging van de meest representatieve syndikale organisaties, door de Koning bepaald, met inachtneming van de evolutie van de bezoldigingen en van het nationaal inkomen. Dit koëfficiënt werd op 1-1-1966 vastgesteld op 1,03 en op 1-1-1967 op 1.08.

Het protocol van de sociale programmatie van december l.l. voorziet opnieuw de invoering van de perekwatie vanaf 1-1-1970. Om dit mogelijk te maken moeten een aantal ongelijkheden worden weggewerkt tussen de gepensioneerden die vóór 1962 werden gepensioneerd en die erna.

Dit zal gebeuren in 1968 en 1969, ondermeer door een verhoging die op 1/4 % wordt geraamd voor de gepensioneerden van vóór 1962 en op 6 % voor alle gepensioneerden.

In de privésector wordt de herwaardering van de pensioenen bekomen op basis van de wijzigingen aan de index der kleinhandelsprijzen en de wijzigingen van de reële lonen.

C. Verval.

Het oplopen van tuchtstraffen kan in sommige gevallen het verlies van het pensioen voor gevolg hebben. Dit geldt voor de ontzetting uit het ambt of wanneer men op eigen verzoek ontslagen wordt (41).

Nochtans kan het helmaal of voor 2/3 toegekend worden, wanneer de anciënniteits- en leeftijdsvoorwaarden vervuld zijn.

Wordt men opnieuw in aktiviteit gesteld, dan worden de vroegere jaren dienst weer aangerekend. De veroordeling tot sommige straffen heeft eveneens een weerslag op het pensioen. Wie veroordeeld werd tot een gevangenisstraf is verplicht binnen het Rijk te blijven, behoudens machtiging door de Koning, anders is het pensioen vervallen (42).

(41) art. 50 wet van 1844.

(42) art. 48 wet van 1844

Wanneer het nochtans een veroordeling tot een onterende straf betreft, heeft dit voor gevolg, de ontneming van het pensioen of van het recht het aan te vragen (43).

Wie de Belgische nationaliteit verliest, verliest eveneens het pensioen ten laste van de Belgische Staat ; als uitzondering geldt dat de Koning de vervallenverklaring kan opheffen voor vrouwen die de Belgische nationaliteit hebben verloren door hun huwelijk met een vreemdeling (44).

Verlies van pensioen is eveneens mogelijk door verjaring. Inderdaad, elk pensioen ten laste van de Staat verjaart na verloop van 5 jaar, te rekenen van het jaar waarbij het dienstjaar wordt aangeduid (45).

Tenslotte heeft, zoals hoger wordt vermeld, de cumulatie in bepaalde gevallen de schorsing van het pensioen voor gevolg.

§ 5. — Financiering.

De rustpensioenen vallen ten laste van de schatkist (46). De kredieten hiervoor worden op de rijksschuldbegroting uitgetrokken (47). Er wordt dus geen enkele bijdrage betaald door de werknemer voor zijn pensioen. Wel geschiedt er een afhouding van 7,5 % ter financiering van de Kas voor Weduwen en Wezen.

In de privésector wordt het stelsel gefinancierd met een staats-toelage vastgesteld op 6 miljard, jaarlijks te verhogen met 4 % en aan te passen aan de schommelingen van het indexcijfer. Anderzijds draagt de particuliere bijdrage 12,5 %, waarvan 7 % wordt gedragen door de werkgever en 5,5 % door de werknemer.

(43) art. 49 wet van 1844.

(44) art. 20 wet van 29-7-1926, gewijzigd bij de wet van 20-3-1958.

(45) art. 43 wet van 1844, gewijzigd bij de wet van 24-4-1900.

(46) art. 36 wet van 1844.

(47) art. 38 wet van 1844, vervangen door art. 4 van de wet van 17-2-1849, gewijzigd bij art. 1 K.B. 15-10-1934.

CONCLUSIE

Deze uiteenzetting is ongetwijfeld onvolledig en weinig duidelijk gestructureerd. Het onderwerp leent zich weliswaar moeilijk tot het uitwerken van een klaar geheel. Ik heb nochtans, zonder al te sterk in detail te treden, getracht een inzicht te geven in de pensioenregeling van de rijksambtenaar, een regeling die trouwens als basis geldt voor alle ambtenaren, tewerkgesteld in openbare dienst.

Twee bedenkingen dringen zich hierbij op. Vooreerst het bestaan van vele van elkaar afwijkende pensioenregelingen in de openbare sektor en daarnaast de verschilpunten die bestaan tussen deze sektor en de privésector.

Wat de eerste bemerking betreft is het zo dat men reeds ver is afgeweken van de idee van de wetgever van 1844, nml. een eenvormig statuut tot stand te brengen voor alle ambtenaren in openbare diensten. Latere wetgevingen hebben diverse reglementeringen uitgewerkt, waarbij bepaalde groepen, denken we maar aan het emeritaat, een zeer gunstige regeling bekomen hebben. Een eenmaking die wellicht wenselijk is, zal zeker niet te bereiken zijn, aangezien elke wijziging slechts kan gedaan worden in de richting van het gunstigste statuut, wat financieel door de Staat niet zou kunnen gedragen worden.

Wat het onderscheid met de privésector betreft is het zo dat hier, naast minder belangrijke procedureafwijkingen ook belangrijke fundamentele afwijkingen te vermelden zijn. Het betreft hier de leeftijd, 65 jaar bij de Staat — 60 (vrouw) en 65 (man) in de privésector, de wedde die als grondslag voor de berekening wordt genomen, voor de Staat de vijf laatste (gunstigste) jaren — in privé de ganse loopbaan, de cumulatierегeling, sterke beperking in de privésector, geen beperking voor de ambtenaar in deze sektor, en tenslotte de financiering, volledige staatsfinanciering voor de ambtenaar — gedeeltelijke staatssteun voor het pensioen van de arbeider.

Zoals hoger vermeld ligt er aan de basis van de beide regelingen een andere idee.

In de openbare sektor primeert de idee van de verdere loonuitkering en het behoud van de verworven status, terwijl men in de sociale zekerheid vertrokken is van het behoud van het levensnoodzakelijke, rekening houdend met de konkrete omstandigheden.

Het is nochtans best mogelijk dat de sociale zekerheid, die zo gevoelig is voor verkiezingen, meer en meer gaat evolueren naar een instelling die eenieder zijn aandeel moet verzekeren in de stijgende welvaart, op een ogenblik dat men zelf hiertoe niet meer in staat is.

In deze hypotese is een toenadering tot de regeling van de openbare sektor wellicht zeer waarschijnlijk, in het ander geval zal men steeds met twee van elkaar gescheiden regelingen te doen hebben.

Het is nochtans zo dat van jaar tot jaar het eens strakke onderscheid publiek-privaat meer en meer gaat vervagen. Eens zal zich dan ook scherp het probleem stellen van een verschillende behandeling.

Een aanpassing zal steeds moeten geschieden in de richting van het meest gunstige statuut, dat van de openbare sektor. De financiële implicaties hieraan verbonden zullen ongetwijfeld een milderende werking hebben op het streven naar eenzelfde pensioenregeling.

